

Śródka, Andrzej

Sprawozdanie z działalności statutowej Instytutu Historii Nauki PAN w roku 2001

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 47/2, 207-217

2002

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI STATUTOWEJ
INSTYTUTU HISTORII NAUKI PAN
W ROKU 2001

PRACE BADAWCZE

Osiągnięcia prac badawczych w roku 2001 mieszczą się w następujących dziedzinach:

1. Interpretacje myśli filozoficznej w naukach przyrodniczych i w dziełach literackich epoki średniowiecza,
2. Matematyczne podstawy poglądów astronomicznych w XV i XVI w. oraz szkoły matematyczne przełomu XIX i XX w.
3. Badania nad zagadnieniami historycznymi i historycznoprawnymi epoki oświecenia,
4. Dzieje oświaty i systemów edukacyjnych w XVIII i XIX w.; biografistyka uczonych,
5. Metodologiczne podstawy nauk przyrodniczych,
6. Maria Skłodowska-Curie w korespondencji naukowej i w korespondencji z rodziną w Polsce,
7. Badania porównawcze rękopiśmiennych źródeł kartograficznych (do końca XVIII w.).

OSIĄGNIĘCIA NAUKOWE PRACOWNIKÓW INSTYTUTU

Prace **Zakładu Badań Kopernikańskich** dotyczyły kluczowych zagadnień interpretacji myśli filozoficznej w średniowiecznych naukach przyrodniczych i rozstrzygnięć dotyczących autografów Kopernika.

Jerzy B u r c h a r d t dokonał krytycznej edycji części I *Aggregatum medicinarum* Tomasza z Wrocławia (ponad 600 stron maszynopisu) i złożył do druku w redakcji *Studia Copernicana*. Jest to pierwsza edycja krytyczna średniowiecznego dzieła medycznego sytuującego się w nurcie w którym następnie uprawiał medycynę Kopernik.

Grażyna R o s i ń s k a rozstrzygnęła kwestię XV-wiecznych autografów Kopernika w oparciu o badania systemowe (tablice matematyczne i astronomiczne, wpisane w XV w. do ksiąg Kopernika), historyczne oraz paleograficzne. Dotąd była to sprawa nierozstrzygnięta, co odbiło się brakiem konsekwencji

w traktowaniu *Pism pomniejszych* Kopernika, np. przez amerykańskich wydawców (rozbieżności między tomem III i tomem IV *Complete Works*). Badania zostały przeprowadzone na źródłach, z wykorzystaniem kopernikanów Biblioteki Uniwersyteckiej w Uppsali.

Wiesław W ó j c i k przygotował monografię *Wkład Zygmunta Janiszewskiego w powstanie Polskiej Szkoły Matematycznej*; praca ta, o fundamentalnym znaczeniu dla historii matematyki w Polsce w okresie międzywojennym, także w aspekcie jej związków z matematyką europejską, ukazuje wpływ Janiszewskiego na kształtowanie się myśli matematycznej w pierwszej połowie XX wieku.

Prowadzone w **Zakładzie Historii Nauk Społecznych** badania obejmowały okres od XII do XX w., a dotyczyły tak historii nauki i oświaty, jak i kultury, zarówno polskiej, jak i powszechnej.

Małgorzata F r a n k o w s k a - T e r l e c k a kontynuowała badania nad tematem wątków antropologiczno-kosmologicznych w dziełach filozoficznych oraz literackich z XII wieku. Z zagadnieniem tym wiążą się takie kwestie, jak człowiek jako mikrokosmos, człowiek ukształtowany przez Naturę jako dopełnienie świata stworzonego przez Boga czy człowiek realizujący swoje przeznaczenie przez poznanie i wiedzę. Zagadnienia te stanowią część ogólnego tematu, dotyczącego koncepcji człowieka: „Kim jest człowiek?”. Podczas pobytów w bibliotekach w Londynie, Genewie, Paryżu oraz Nowym Yorku poznała najnowsze krytyczne edycje dzieł dwunastowiecznych autorów, głównie Bernarda Silvestris, Adelarda z Bath, Wilhelma z Conches, Godfryda i Hildegardy z Bingen. Wstępne wyniki badań zostały przedstawione w dwóch artykułach, które ukazały się w 2000 i 2001 roku. W 2001 roku prowadziła ponadto prace redakcyjne nad kolejnym tomem *Antologii tekstów filozoficznych średniowiecza* (PWN), poświęconym XII wiekowi. Do tej pory ukazały się dwa tomy – XIV w. (2000) oraz XIII w. (2001). W ramach grantu przyznanego przez KBN w połowie 2001 roku rozpoczęła prace nad tłumaczeniem i opracowaniem tekstów ze starofrancuskiej literatury satyrycznej XII i XIII w.

Paweł K o m o r o w s k i prowadził prace nad zakończeniem rozprawy habilitacyjnej na temat brytyjskiej historiografii oświeceniowej i jej znajomości przez polskich pisarzy historycznych drugiej połowy XVIII w. Rozprawa jest ukończona i nosi tytuł: *Bolingbroke, Robertson, Gibbon – znajomość ich dzieł w polskiej historiografii czasów stanisławowskich* (ok. 230 s.). Praca ukazuje koncepcje opisu dziejów wymienionych autorów, a także pokazuje, iż w polskim piśmarstwie historycznym tej epoki, oprócz wpływów francuskich czy niemieckich, widoczne było też oddziaływanie historyków angielskich oraz szkockich. W pracy wykorzystana została twórczość historyczna trzech brytyjskich autorów: H. Bolingbroke’a, W. Robertsona i E. Gibbona. Z polskich autorów podstawę rozważań stanowiły m.in. teksty K. Skrzetuskiego, W. Skrzetuskiego, F. Łoyki i P. Świtkowskiego. W ostatnim kwartale 2001 r. rozpoczął badania twórczości

Adama Fergusona, jednego z najwybitniejszych przedstawicieli szkockiego oświecenia. Podjęty temat stanowi kontynuację dotychczasowych badań nad brytyjską oświeceniową myślą historyczną i jej oddziaływaniem na polską historiografię tej epoki. Podczas pobytu w Londynie, na stypendium przyznanym przez British Academy, przeprowadził kwerendę dotyczącą twórczości Fergusona oraz zaznajomił się z częścią literatury przedmiotu.

Jarosław Kurkowski kontynuował prace nad dysertacją habilitacyjną, poświęconą edytorstwu źródeł historycznych i historyczno-prawnych. W swojej pracy podjął zagadnienie badań historycznych i genealogicznych w kręgu elit Rzeczypospolitej doby saskiej. Podczas pobytu w Wilnie prowadził badania nad korespondencją i zbiorami litewskich rodów (Horainów, Radziwiłłów, Sapiechów), a także nad zbiorem traktatów i prac naukowych. Zebrane na Litwie materiały uzupełniły fragmenty rozprawy, omawiające środowiska naukowe związane z braćmi Załuskimi i charakteryzujące ówczesne środowiska edytorów. W swoich badaniach J. Kurkowski zwrócił także uwagę na zagadnienia metodologiczne historiografii z okresu schyłku panowania Augusta III. Temat rozprawy habilitacyjnej wiąże się z szerszym zainteresowaniem J. Kurkowskiego, a mianowicie z badaniami charakterystycznych cech kultury umysłowej przedstawicieli elit Rzeczypospolitej czasów saskich: ukazaniem ich typowości oraz specyfiki na tle ówczesnej kultury umysłowej elit europejskich.

Artur Nojszewski kontynuował badania związane z pracą dokorską na temat dziejów hungarystyki w Polsce. Na podstawie materiałów znajdujących się w Archiwum Uniwersytetu Warszawskiego, a także w Archiwum Katedry Hungarystyki UW oraz Archiwum Polskiej Akademii Nauk, odtworzona została początkowa działalność tej placówki naukowej. Katedra Hungarystyki powstała na Uniwersytecie Warszawskim w 1952 roku. Zagadnienie powstania i rozwoju warszawskiej hungarystyki A. Nojszewski poszerzył o kwestię zainteresowania w Polsce kulturą i nauką węgierską. Wyniki tych badań pozwolą ukazać pełne tło historyczne, kulturalne i naukowe powołania pierwszego hungarystycznego ośrodka naukowego.

Michał Pędracki uzyskał stopień doktora na podstawie rozprawy *Obraz Wschodu w książkach szkolnych polskiego Oświecenia*. W pracy tej wykazał, że wbrew często przyjmowanym w literaturze przedmiotu opiniom, jedynym ludem Starożytnego Wschodu, którego dziejami można było zajmować się w sposób naukowy w drugiej połowie XVIII wieku, byli Hebrajczycy. Tzw. historyczne księgi biblijne – *Księgi Królewskie* oraz *Księgi Kronik* były jedynymi ówczesznie dostępnymi i wiarygodnymi źródłami do dziejów staroorientalnych. Wartość greckojęzycznych prac, traktujących o historii Starożytnego Wschodu, była bardzo niska, z czego zdawała sobie sprawę część osiemnastowiecznych autorów polskich. Pod koniec 2001 roku M. Pędracki rozpoczął wstępne badania nad nowym tematem: wkładem jezuitów prowincji polskiej i litewskiej w badania kultur Azji, w okresie poprzedzającym powstanie wyspecjalizowanych nauk orientalnych.

Irena S t a s i e w i c z - J a s i u k o w a zajmowała się analizą twórczości naukowej, działalności pedagogicznej i organizacyjnej wybitnych przedstawicieli historii nauki i kultury: Bogdana Suchodolskiego, Waldemara Voiségo, Andrzeja F. Grabskiego, Zofii Libiszowskiej i Zdzisława Libery. Wynik swoich badań zamieściła w książce *Zawiesić w czasie. O polskich historykach nauki i kultury* (200 s.). Praca ta ma ukazać się na początku drugiego kwartału 2002 roku. W publikacji wykorzystane zostały nieznane listy i wspomnienia uczonych*.

Witold S y g o c k i prowadził prace badawcze na temat działalności Instytutu Historii Nauki PAN. Dotarł do dokumentów ilustrujących zmiany organizacyjne i strukturalne, jakie miały miejsce w kolejnych latach w polityce naukowej państwa, a zwłaszcza dotyczącej Zakładu Historii Nauki PAN i Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN. W Archiwach Akt Nowych i Polskiej Akademii Nauk W. Sygocki prowadził poszukiwania materiałów Zakładu Historii Nauki i osób z nim związanych. Zbierany materiał dotyczył także Komitetu Historii Nauki i Techniki. Pozwolił on odtworzyć wydarzenia i okoliczności towarzyszące jego powstaniu w 1952 r. Planowane ukazanie się pracy: maj 2002.

Karolina T a r g o s z zajmowała się w minionym roku dwoma zagadnieniami. W pierwszym półroczu prowadziła prace redakcyjne nad ostateczną wersją książki pt. *Piõrem zakonnicy. Kronikarki zakonne w Polsce XVII w. o swoich zakonach i swoich czasach* (342 s.). Dzieło to powstało na podstawie zupełnie nieprzebadanych tekstów, powstałych w kręgu żeńskich zakonów. Składają się na nie opisy fundacji nowych klasztorów lub reformy istniejących, a także relacje o ich dalszych dziejach oraz biografistyka. w swojej książce podjęła m.in. zagadnienia fundacji, przebiegu reform, wybitnych indywidualności spośród zakonnic, kontaktów środowisk zakonnych z monarchiniami i magnatkami, perypetie wojenne zakonów oraz przejścia zakonnic podczas częstych epidemii. W drugim półroczu rozpoczęła prace nad nowym tematem, związanym ze studiami nad botaniką i ilustracją botaniczną w Polsce w XVII w. i ich kontekstem kulturowym. Badania dotyczą przede wszystkim gdańskiego uczonego Jakuba Breyna – autora *Exoticarum plantarum centuria prima*, a także twórczości innych uczonych, m.in. Martina Bernhardiego de Bernitz.

Pracownicy **Zakładu Dziejów Oświaty** kontynuowali badania z zakresu dziejów nauki i edukacji w dawnej Polsce, działalności elit urzędniczo-umysłowych tamtych czasów, problemów, organizacji i działalności uniwersytetów w Warszawie i Wilnie w XIX w. oraz pracy profesorów wyższych uczelni w II i III Rzeczypospolitej.

Kalina B a r t n i c k a pracowała nad syntetycznym ujęciem dziejów uniwersytetów polskich w XIX w., zwracając m.in. uwagę na życie rodzinne profesorów

* W chwili ukazania się niniejszego numeru KHNiT książka I. Stasiewicz-Jasiukowej jest już na półkach księgarskich. (Red.)

Uniwersytetu Wileńskiego, poprzez ukazanie ich działalności organizacyjnej (Michał Pełka-Poliński) czy karier młodych nauczycieli akademickich (Walerian Górski), a także publikując fragmenty monografii i opracowania źródłowego pamiętników M. Pełki-Polińskiego.

Tadeusz B i e ń k o w s k i pracował nad monografią *Edukacja staropolska 1450–1750 (teoria i praktyka nauczania i wychowania)*, zajmując się szczególnie powrotem i wielkością edukacyjnych wzorców osobowych. W ramach grantu KB (t. IV *Dzieł wszystkich* Mikołaja Kopernika, kier. prof. dr A. Wyczański) przygotowuje edycję i komentarz do *Listów* Mikołaja Kopernika.

Katarzyna D o r m u s gromadziła materiały do rozprawy habilitacyjnej pod roboczym tytułem *Problematyka wychowawcza w prasie kobiecej przełomu XIX i XX w. w Galicji i w Królestwie Polskim*. Ponadto zbierała materiały o działalności Stanisława Kramsztyka jako popularyzatora nauk geofizycznych w Polsce.

Jan P i s k u r e w i c z kontynuował prace nad działalnością ogólnooorganizacyjną Marii Skłodowskiej-Curie na forum międzynarodowym; brał też udział w grantie „Kadry dla nauki w Polsce”.

Joanna S c h i l l e r gromadziła materiały do rozprawy habilitacyjnej pod roboczym tytułem *Cesarski Uniwersytet Warszawski 1869–1915*.

Wojciech S o k o ł o w s k i kontynuował prace nad rozprawą habilitacyjną, przede wszystkim nad rozdziałem bio-bibliograficznym, dotyczącym twórczości sekretarzy królewskich w latach 1575–1648 oraz nad instrukcją pedagogiczną Dawida Hilchena na temat wychowania obywatelskiego i patriotycznego. Ponadto bierze udział w grantie (kier. prof. dr Jan Dziegielewski, WSH Pułtusk) na temat historii Mazowsza: zagadnienie udziału Mazowszian w instytucjach centralnych Rzeczypospolitej okresu staropolskiego.

Ewelina T y l i ń s k a zbierała materiały do rozprawy doktorskiej na temat wykształcenia kadr profesorów uniwersytetów polskich w okresie budowania szkolnictwa i nauki w Odrodzonej Polsce, głównie zaś badała spuścizny profesorów z przełomu XIX i XX w. i z początków dwudziestolecia międzywojennego.

Leszek Z a s z t o w t zbierał materiały do monograficznego opracowania biografii Józefa Mianowskiego oraz kontynuował badania nad szkolnictwem w zachodnich prowincjach Cesarstwa Rosyjskiego w latach 1864–1917.

Główna tematyka badawcza w zakresie nauk przyrodniczych i nauk o leku koncentrowała się na historii leków oraz biografiach biologów polskich. Poza tym spora część badań pracowników Zakładu Historii Biologii i Farmacji koncentrowała się wokół przygotowywanych rozpraw: habilitacyjnej i doktorskich.

Barbara K u ń n i c k a zakończyła obie części monografii *Wileńska szkoła farmakognostyczna w XIX wieku*. Dotyczą one analizy materiałów archiwalnych, odnalezionych w Bibliotece Litewskiej Akademii Nauk i poświęcona jest życiorysowi Jana Fryderyka Wolfganga (1776–1859), profesora farmacji i farmakologii Uniwersytetu Wileńskiego w latach 1807–1831. Na podstawie rękopisu wydała *Autobiografię* J. F. Wolfganga z 1850 r. w świetle źródeł rękopiśmiennych

i drukowanych („Kwartalnik Historii Nauki i Techniki“ 2001 46 s. 55–69). Rękopis ten nie był dotychczas opracowany, jest to zatem pierwsza jego interpretacja i komentarz historyczny. W toku badań znalazł się inny ważny dokument biograficzny J.F. Wolfganga – jego autorski (w rękopisie) wykaz publikacji, obejmujący 57 pozycji, w tym nieznanne dotychczas prace. Przygotowała też do druku tekst, poświęcony analizie dorobku naukowego Wolfganga, a także wydała pracę *Integracja nauk na przykładzie etnobotaniki i etnofarmakologii* (W: *Przyroda – Nauka – Kultura. Humanistyczny kontekst nauk przyrodniczych u progu XXI wieku*, red. Bogdan Zemanek, Kraków 2000, książka ukazała się w 2001 roku).

Prace badawcze i organizacyjne Wandy Grębckiej były poświęcone przede wszystkim przygotowaniu jubileuszu 200-lecia Liceum Krzemienieckiego, który przypada na rok 2005. Na sesji Zespołu Historii Biologii Instytutu Historii Nauki PAN, zorganizowanej wspólnie z Komisją Historii Nauk Przyrodniczych Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN, przedstawiła program działalności badawczej i wydawniczej. W ramach tych przygotowań kontynuowała podjęte już wcześniej prace nad monografią, poświęconą wybitnemu botanikowi Antoniemu Andrzejowskiemu (1785–1868): opracowała podstawę literaturową oraz źródła, dotyczące jego doktoratu, a także problemów warsztatowych, które napotkał podczas badań nad *Florą Ukrainy*. Jej autorstwa jest też referat, a następnie artykuł (w druku) pt. *Wkład Jakuba Mowszowicza w historiografię kresów II Rzeczypospolitej*, jak również komunikat na temat roślinności solniskowej i skał gipsowych, wygłoszony na sesji Komitetu Historii Nauki i Techniki w Bochni.

W fazie ostatecznej znajduje się dysertacja habilitacyjna Haliny Lichekiej pt. *Historia poszukiwań leków w roślinach na ziemiach polskich 1800–1856*. Poza modyfikacją i nową redakcją już wcześniej napisanych części rozprawy, w roku sprawozdawczym opracowane zostały dwa nowe rozdziały: *Kierunki poszukiwań* (15 s.) i *Naukowe publikacje prasowe o leczniczych składnikach roślin* (70 s.).

Beata Wysocka w swojej dysertacji doktorskiej *Surowce i preparaty konopi stosowane w Polsce XIX w.* zakończyła następujące nowe rozdziały: *Współczesna charakterystyka botaniczno-farmakognostyczna*, *Pochodzenie i nazewnictwo konopi*, *Historia stosowania konopi w Polsce do końca XVIII wieku* i *Badania farmakologiczne związków chemicznych konopi*. W tym ostatnim rozdziale – na podstawie oryginalnej pracy polskiego autora Franciszka Kobyłańskiego, zatytułowanej *Ueber den Indischen Hanft mit besonderer Rücksicht auf seine Wehenbefordernde Wirkung* – omówiła zastosowanie konopi w położnictwie.

Na podstawie dotychczasowych prac naukowych, a także opinii o przygotowaniach do rozprawy doktorskiej Rada Naukowa Instytutu Historii Nauki PAN zdecydowała (czerwiec 2001) o otwarciu przewodu doktorskiego Annie Trojanowskiej na podstawie przygotowywanej rozprawy *Wiedza o grzybach leczniczych w polskiej literaturze naukowej XIX wieku*. Rezultaty prac nad źródłami i analiza zebranych materiałów koncentrowały się na głównej części rozprawy,

poświęconej sporyszowi (*Claviceps purpurea*). Zakończone zostały rozdziały: *Charakterystyka biologii, surowce i preparaty galenowe, Postępy nauki światowej w zakresie badań nad składem chemicznym, Sporysz jako temat rozpraw na stopień doktora medycyny, Farmakologia oraz Zatrucia, historia ergotyzmu*. W opracowaniu redakcyjnym były też wcześniej napisane rozdziały: *Grzyby farmakopalne i Gatunki grzybów opisane w literaturze etnograficznej*. Publikacje A. Trojanowskiej *O problemach toksyczności grzybów w polskich XIX-wiecznych publikacjach* („Farmacja Polska“ 2001, 57, 12 s. 567–570) oraz *Popularyzacja wiedzy o Amanita L. – dawniej i dziś* (W: *Przyroda – Nauka – Kultura. Humanistyczny kontekst nauk przyrodniczych u progu XXI wieku*, red. B. Zemanek. Kraków 2000 s. 281–283; książka ukazała się w 2001 roku).

W Zakładzie Historii Nauk Medycznych prowadzono badania z zakresu metodologii historii medycyny, historiografii medycznej, dziejów opieki nad chorymi i prace biografistyczne.

Jaromir Jeszke podjął badania nad lecnictwem naturalnym w obrębie polskiej i niemieckiej kultury medycznej w XIX i XX w.

Bożena Płonka-Syroka oddała do druku artykuły o kształtowaniu się nowoczesnej psychiatrii w XIX w., o inspiracjach pozytywistycznych we współczesnej historiografii medycznej, o zmianach kształtowania się relacji „lekarz-pacjent” w nowoczesnej medycynie i o niemieckiej medycynie epoki romantyzmu w kontekście europejskim.

Andrzej Śródka kończył prace nad tomem V (ostatnim) opracowania *Uczeni polscy XIX–XX wieku*.

Bożena Urbaneck kontynuowała badania nad kształtowaniem się opieki nad chorym na ziemiach polskich w XIX i pierwszej połowie XX w. i ukończyła książkę *Idea opieki nad chorym na ziemiach polskich w latach 1809–1914* (Oficina Wydawnicza Arboretum W-wa 2001), zgłoszoną jako dysertację habilitacyjną.

W Zakładzie Historii Nauk Ścisłych i Techniki prowadzono działalność popularyzującą dzieje techniki oraz kontynuowano prace nad recepcją myśli kopernikańskiej w nauce nowożytej.

Iwona Arabas w ramach przygotowań rozprawy habilitacyjnej, kontynuowała intensywne prace na temat wiedzy farmaceutycznej w polskich dworach szlacheckich w XVIII i XIX w.

Bolesław Orłowski wydał podręcznik uniwersytecki *Zarys dziejów nauk matematyczno-przyrodniczych* (Wyd. SPB, Warszawa 2001), w atrakcyjny sposób prezentujący problematykę historii nauki i chyba wart zauważenia na tle bardzo dotychczas szczupłej literatury rodzimej z tej dziedziny.

Michał Kokoński przygotował do druku książkę *Thomas Kuhn (1922–1996) a zagadnienia rewolucji kopernikowskiej* (Studia Copernicana t. XXXIX), która powinna okazać się pozycją interesującą także dla zagranicznych badaczy przedmiotu; prowadził też wspólnie z A. Kułakiem i K. Maślanką

(obaj z UJ) seminarium pt. „Nauki Ścisłe. Współczesność – Historia – Filozofia (4 posiedzenia w 2001r.).

Małgorzata M a l e w i c z opracowywała niepublikowane dotychczas listy rodziny do Ireny Joliot-Curie (jako członek francuskiej grupy roboczej ds. korespondencji związanej z małżonkami Curie).

Mariusz A f f e k kontynuował prace nad rozprawą habilitacyjną *Koncepcje prawno-historyczne i wychowawcze Tadeusza Czackiego (1765–1813)*, zwracając szczególną uwagę na dyskusje, jakie ten wybitny historyk i działacz oświatowy prowadził z władzami Uniwersytetu Wileńskiego na temat ważności niektórych stopni i tytułów naukowych oraz na temat projektów nauczania, jakie usiłował wprowadzać w Gimnazjum Wołyńskim w Krzemieńcu. Dokonał ponadto recenzji broszury T. Czackiego *O Żydach i Karaitach*, napisanej 12 sierpnia 1808 r. przez księdza Sebastiana Żukowskiego – wykładowcę języka greckiego i teologii na Uniwersytecie Wileńskim.

Stefan Z a m e c k i ukończył i przekazał do druku książkę *Powstanie koncepcji atomistyczno-molekularnych. Studium historyczno-metodologiczne*, która ukaże się drukiem na przełomie kwietnia i maja 2002 r. w serii wydawniczej IHN PAN „Monografie z Dziejów Nauki i Techniki” (około 300 stron komputerowych); ponadto zbierał materiały do książki *Problematyka filozofii i historii dziedziny nauka w pracach Williama Whewella (1794–1866)* i do studium *Europejskie inspiracje w pracach Ignacego Fonberga (1801–1891)*.

KONSULTACJE, PRACE REDAKCYJNE, WYJAZDY ZAGRANICZNE

Prof. dr hab. Barbara K u ź n i c k a prowadziła konsultacje doktorskie ze swymi współpracownikami: mgr Dorotą Pastok (*Botanika farmaceutyczna i farmakognozja na łamach „Czasopisma Towarzystwa Aptekarskiego“ 1871–1939*) i z mgr Elżbietą Szot-Radziszewską (*Ziołolecznictwo ludowe regionu kieleckiego w XIX wieku*), a także konsultacje grantów dla KBN.

Doc. dr hab. Wanda G r ę b e c k a prowadziła konsultacje i redagowała tom z serii „Tereny przygraniczne w okresie transformacji”, redagowała wydawnictwo posesyjnych materiałów z jubileuszowej sesji w Łomży *Jakub Waga – uczyony i pedagog* oraz konsultowała wydawnictwo popularno-naukowe *Rośliny pokojowe – gatunki, hodowla pielęgnacja*. Była członkiem Komitetu Organizacyjnego sesji w Łodzi poświęconej życiu i twórczości J. Mowszowicza.

Pracownicy Zakładu Dziejów Oświaty współpracują z Kasą im. J. Mianowskiego, Towarzystwem Historii Edukacji i Komitetem Naukoznawstwa PAN.

J. Osiatyński prowadził działalność ekspercką dla US AID Moldova: *New Economic Policy Framework for Moldova, Aide Memoire of Actions Necessary to Continue Reform Program and Normal Relations with International Financial Organizations and Bilateral Cooperation after the Parliamentary Elections and in the Context of Pre- and Post-election Declarations of CPM, Aide Memoire*

of Actions Necessary to Continue Reform Program in Moldova, Aide Memoire of Macroeconomic Forecasts for Moldova, 2001 i Comments on `Foreign Financing and the 2002 Budget: Republic of Moldova. Prowadził też działalność ekspercką dla prezydenta Republiki Mołdawii, W. Woronina i premiera RM, W. Tarleva: Aide Memoire of Some Bottlenecks in Economic Developments in Moldova, Aide Memoire of World Bank SAC III Loan conditions i Aide Memoire of desirability of introducing additional excise tax on imported cigarettes at the rate of USD 4.5 per one thousand pieces.

Bolesław Orłowski, Jerzy Osiatyński i Andrzej Śródka byli stałymi konsultantami haseł *Wielkiej Encyklopedii PWN*.

Stefan Zamecki redagował serię wydawniczą „Monografie z Dziejów Nauki i Techniki” a wspólnie z Wandą Grębecką redagowali „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” (4 numery z 2001 r.), był też członkiem redakcji „Nauki Polskiej” i „Zagadnień Naukoznawstwa”. Halina Lichocka – redagowała półrocznik „Analecta. Studia i Materiały z Dziejów Nauki”, opracowując redakcyjnie dwa numery pisma – opublikowany został numer 1/2001 (r. X, z. 1 s. 223), kolejny numer 2/2001 jest w druku. A. Śródka pełnił funkcję zastępcy red. nac. „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny” i członka Rady Naukowej *Polskiego Słownika Biograficznego*, B. Urbanek redagowała *Słownik Biograficzny Polskich Nauk Medycznych XX Wieku*.

Pracownicy Zakładu Dziejów Oświaty byli redaktorami bądź wchodzili w skład Komitetów i Rad Redakcyjnych „Ars Educandi”, „Archiwum Dziejów Oświaty, „Analecta”, Kwartalnik Historii Nauki i Techniki, Kwartalnik Pedagogiczny, „Nauka Polska”, „Przegląd Wschodni” i Rozprawy z Dziejów Oświaty”.

M. Affek w okresie od 23 czerwca do 13 lipca br. przebywał w Kijowie na stypendium Akademii Nauk Ukrainy – w Centralnym Historycznym Archiwum Państwowym.

Beata Wysakowska przebywała na badaniach naukowych w Bratysławie, gdzie prowadziła kwerendy biblioteczne na Wydziale Botanicznym i Historycznym Słowackiej Akademii Nauk oraz w tamtejszym Muzeum Przyrodniczym. Zebrane materiały były wykorzystane do przygotowywanej rozprawy doktorskiej.

S. Zamecki, w związku z badaniami działalności I. Fonberga, w dniach 4–18 X 2001 r., przebywał na stażu naukowym Kijowie.

SESJE I KONFERENCJE

I. Arabas zorganizowała w IHN PAN spotkanie z prof. Shoji Asada z Kobe, który wygłosił wykład *The Historical Aspects of Hot Springs on the Maintenance of Health in Japan* (28 VIII 2001).

J. Jeszke, B. Płonka-Syroka i B. Urbanek wygłosili referaty podczas konferencji Polsko-Niemieckiego Towarzystwa Historii Medycyny „Der Kranke zwischen Selbstwahrnehmung und Fremdbestimmung“, J. Jeszke i B. Urbanek podczas polsko-czeskiej sesji naukowej Instytutu Historii Nauki PAN „Środowisko lekarskie Śląska Cieszyńskiego“, B. Płonka-Syroka podczas konferencji Instytutu Historii Medycyny i Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu w Dreźnie „Medizin und Judentum“, A. Śródka i B. Urbanek podczas 60. Jubileuszowego Zjazdu Tow. Chirurgów Polskich w Warszawie, a A. Śródka we wspólnym posiedzeniu Towarzystwa Lekarskiego Krakowskiego, Oddz. Krakowskiego PT Neurologicznego, Kat. Historii Medycyny UJ i Komisji Nauk Medycznych Oddz. PAN w Krakowie (dzisiejsze znaczenie badań cytoarchitektonicznych mózgu Maksymiliana Rosego) i w zebraniu naukowym Komisji Historii Nauki PAU (warszawskie środowisko neurologiczne w 20-leciu międzywojennym). B. Płonka-Syroka zorganizowała konferencję naukową „Społeczno-ideowe aspekty medycyny i nauk przyrodniczych XVIII–XX wieku“ w Świeradowie-Zdroju, A. Śródka zorganizował i współprzewodniczył sesji Sekcji Historii Specjalizacji Chirurgicznych i Anestezjologii, sesji plakatowej i sesji okrągłego stołu na temat historii i dorobku gdańskiego ośrodka chirurgicznego podczas 60. Jubileuszowego Zjazdu Tow. Chirurgów Polskich w Warszawie, B. Urbanek zorganizowała polsko-czeską sesję naukową „Środowisko lekarskie Śląska Cieszyńskiego“. Wiesława Wernerowa zorganizowała XXI Ogólnopolską Konferencję Historyków Kartografii w Krasieczynie, Przemyślu i Lwowie (25–30 IX 2001) z udziałem ponad 80 uczestników, w tym sześciorga z Ukrainy. Pracownicy Zakł. Dziejów Oświaty 5 kwietnia 2001 zorganizowali na Wydz. Pedagogicznym Uniwersytetu Warszawskiego konferencję w sprawie koncepcji opracowania *Atlasu historycznego szkół na ziemiach polskich* wygłosili krótkie referaty poruszające koncepcję ogólną bądź przykłady prac i rozwiązań problemów szczegółowych. Materiały te są w dalszym opracowaniu i będą podstawą wystąpień na ogólnopolskiej konferencji historyków wychowania w grudniu 2002 w Pułtusk. Uczestniczyli też w I Walnym (organizacyjnym) Zebraniu, utworzonego w roku bieżącym Towarzystwa Historyków Edukacji (ogólnopolskim).

DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA

J. Jeszke prowadził wykłady z historii historiografii estetyki w Instytucie Pedagogiczno-Artystycznym Uniwersytetu Poznańskiego z siedzibą w Kaliszu oraz konwersatorium z antropologii medycznej w Uniwersytecie Poznańskim; B. Płonka-Syroka prowadziła wykłady i seminaria z historii Polski i historii powszechnej 1795–1918 oraz z historii nauki europejskiej w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego; A. Śródka prowadził wykłady i seminaria z historii medycyny na Wydziale Lekarskim Collegium Medicum Uniwersytetu

Jagiellońskiego; B. Urbanek prowadziła seminarium magisterskie z zakresu historii profilaktyki i ochrony zdrowia w XIX–XX w. w Wyższej Szkole Humanistycznej w Pułtusku – oddz. w Ciechanowie. W. Grębecka w WSH w Pułtusku – oddział w Ciechanowie prowadziła seminarium magisterskie z historii ochrony przyrody.

Większość pracowników Zakładu Dziejów Oświaty prowadzi działalność dydaktyczną (seminaria licencjackie i magisterskie, wykłady, ćwiczenia) na Uniwersytecie Warszawskim (Wydział Pedagogiczny; Wydział Nauk Społecznych i Resocjalizacji, Studium Europy Wschodniej) i w Wyższej Szkole Humanistycznej w Pułtusku (Wydział Pedagogiczny).

S. Zamecki razem z prof. dr hab. A. Motycką (IFiS PAN) prowadził ogólnopolskie seminarium *Kontekst odkrycia w dziejach dziedziny nauki*, a wraz z doc. dr hab. B. Płonką Syroka, na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego, seminarium *Społeczno-kulturowe aspekty procesu modernizacji w dziejach dziedziny nauka*; w Instytucie Technologii Materiałów Elektronicznych w Warszawie prowadził seminarium *Między historią filozofii i nauki* (od listopada 2000 r.).

A. Śródka dokonał recenzji dorobku naukowego i dydaktycznego dwóch przewodów habilitacyjnych dla CK ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych.

J. Osiatyński dokonał recenzji 14 prac magisterskich i jednej doktorskiej VIII edycji Konkursu o Nagrodę BISE SA im. prof. Witolda Kuli.

CK ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych zatwierdziła dwie uchwały Rady Naukowej Inst. Historii Nauki PAN o nadaniach stopni doktora habilitowanego nauk humanistycznych (J. Jeszke, B. Płonka-Syroka).

Andrzej Śródka
Instytut Historii Nauki PAN
Warszawa

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁANOŚCI KOMITETU HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN ZA ROK 2001

- I. W okresie sprawozdawczym skład Komitetu nie uległ żadnym zmianom.
- II. DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-ORGANIZACYJNA
Zgodnie z tradycją Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN każde z zebrań plenarnych składało się z dwóch części: naukowej (przeważnie o charakterze interdyscyplinarnym) i organizacyjnej. W naukowej części tych posiedzeń uczestniczyli poza członkami Komitetu także inni zaproszeni historycy różnych dziedzin nauki z całego kraju, co ma istotne znaczenie, dla upowszechnienia – a niekiedy i ukierunkowania – badań dziejów omawianych dyscyplin.